

Nr 124.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1918 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående anslag till åtgärder i prisreglerande syfte.*

I en till riksdagen den 30 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 438, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen

att till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1918 kronor 90,000,000,
dels ock å extra stat för år 1919 » 10,000,000.

Beträffande utredningen i detta ärende tillåter sig utskottet hänvisa till innehållet i berörda statsrådsprotokoll.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande:

»Jag tillåter mig först meddela följande sammanställning av de utav Kungl. Maj:t hittills beslutade medelsanvisningarna från nu ifrågasvarande förslagsanslag å 22,400,000 kronor å 1918 års riksstat till åtgärder i prisreglerande syfte:

Mjöl	Kronor	14,000,000: —
Utländsk brödsäd	»	6,000,000: —
Smör, danskt	»	3,209,912: —
Superfosfat och kalkkväve	»	3,000,000: —
Sill och malting	»	1,901,333: 33
Lokala myndigheter för brödsädsregleringen	»	1,500,000: —
Hushållsflott	»	1,200,000: —
Sättpotatis	»	449,161: 26
Ved	»	300,000: —
Motorolja till motorplogar	»	175,000: —
Till verkning av cellulosakraftfoder	»	50,000: —
Diverse	»	3,886: 35

Summa kronor 31,789,293: 14

För prisreglering å importerat danskt smör har av folkhushållningskommissionen begärts ytterligare 2,100,000 kronor, vilket ärende jag torde få anmäla inom de närmaste dagarna. Man bör alltså beräkna, att av anslaget hittills disponerats inalles i runt tal 33,900,000 kronor, eller 11,500,000 kronor mer än anslagets belopp.

Såsom jag anförde redan i mitt ovan återgivna yttrande den 14 januari 1918 finner jag det vara nödvändigt, att staten fortsätter sin verksamhet i syfte att genom prisregleringar av nu ifrågavarande slag åstadkomma, att vissa av de viktigaste livsförnödenheterna tillhandahållas konsumtionen till någorlunda måttliga priser. Jag vill framhålla, att genom ovan angivna, av Kungl. Maj:t redan beslutade medelsanvisningar ingalunda alla de utgifter och förluster blivit täckta, som belöpa på den hittills förflutna delen av år 1918. Detta är tvärtom endast i viss mindre omfattning händelsen. Exempelvis till prisreglering å mjöl — den största posten — avser det hittills anvisade beloppet allenast tiden till 1917 års utgång. Behovet av ytterligare prisregleringsmedel för mjöl under innevarande konsumtionsår har nu av kommissionen beräknats till 28 miljoner kronor. En möjlighet att nedbringa denna stora summa hade varit att höja prisen på mjöl, varom beräkningar framlagts i de av kommissionen åberopade promemoriorna. Jag har dock hitintills icke ansett mig böra tillstyrka tillgripandet av denna utväg. Då emellertid väsentligt högre spannmålspris torde komma att, såsom förutsatts i Kungl. Maj:ts proposition angående minimipris, bliva gällande för nästa konsumtionsår, läser det förr eller senare bliva nödvändigt att vidtaga höjning av mjölpriset.

Kommissionen har nu beräknat, att för innevarande konsumtionsår skulle till prisregleringar å vissa genom kommissionen tillhandahållna varor — utöver de av K. M:t redan anvisade medlen jämte det ytterligare begärda bidraget å 2,100,000 kronor till prisreglering å smör — ävensom till kostnader för det lokala livsmedelsarbetet m. m. erfordras inalles 56,500,000 kronor. Mot denna beräkning finner jag mig icke kunna i stort sett göra någon erinran. Även om möjligen å vissa poster utgifterna icke komma att fullt uppgå till de beräknade beloppen, är det högst sannolikt, att, liksom hittills, andra poster komma att behöva överskridas, samt att nya behov kunna uppstå, som tarva prisregleringsåtgärder. De till icke mindre än 6 miljoner kronor beräknade kostnaderna för den lokala organisationen äro avsevärt höga, och jag vill icke anse den möjligheten utesluten, att detta belopp kan i någon mån ned-

bringas. Att större ersättningar än hittills böra medgivas dem, som ägna tid och arbete åt denna verksamhet, är emellertid uppenbart. De lokala livsmedelsmyndigheternas uppgifter hava blivit alltmera maktpåliggande och omfattande, och då det är nödvändigt, att dessa uppgifter fullgöras med största omsorg, noggrannhet och opartiskhet, böra de personer, som utföra detta arbete, åtnjuta skälig gottgörelse därför. På denna lokala organisation vilar ytterst hela systemet. Då detta är anordnat i hela folkets intresse och icke förnämligast för de enskilda kommunernas skull, synes det riktigt, att kostnaden för organisationen i högre grad än förut påvilar staten.

Vad därefter beträffar den del av nästa konsumtionsår, som faller inom budgetåret 1918 eller ungefär tiden september—december, har kommissionen beräknat prisregleringsutgifterna till sammanlagt 35 miljoner kronor, därav 20 miljoner kronor beräknats för prisreglering å mjöl samt 15 miljoner kronor avsetts för prisreglering å andra viktiga förnödenheter såsom smör, salt fisk, utländsk brödsäd — därest sådan kan erhållas —, gödselmedel m. m. ävensom till kostnader för den lokala organisationen. Såsom kommissionen anfört, är denna beräkning ytterst approximativ och är beroende av ett flertal, nu okända faktorer. Jag anser mig dock icke hava skäl att nu frångå denna kommissionens beräkning utan anser densamma böra godtagas såsom grundval för bestämmande av det erforderliga anslagsbeloppet. Jag vill framhålla, att, om jag än anser det bliva nödvändigt att höja mjölprisen, jag därmed icke velat redan nu intaga någon bestämd ståndpunkt beträffande de pris, som kommissionen förslagsvis använt i sin kalkyl. Med hänsyn emellertid till de betydande belopp, varom det här är fråga, torde man knappast kunna undgå att höja mjölpriset i ungefärligen motsvarande mån, som höjning sker i priset på den inhemska spannmålen för nästa konsumtionsår.

Inalles skulle alltså för innevarande budgetår krävas ytterligare 91,500,000 kronor. Jag vill erinra, att denna siffra avser endast sådana prisregleringar, för vilka Kungl. Maj:t ännu icke anvisat medel, och att alltså de anvisningar, som redan skett från det av 1917 års riksdag anvisade anslaget, icke ingå häri. Genom dessa anvisningar har emellertid sagda anslag redan överskridits — därest förenämnda 2,100,000 kronor till prisreglering å danskt smör beviljas — med omkring 11,500,000 kronor. Ifall täckning av detta överskjutande belopp nu beredes genom motsvarande höjning av det nya anslaget, stiger dettas belopp till

103,000,000 kronor. Om än en sådan åtgärd skulle vara önskelig, synes den dock icke vara strängt nödvändig, då beräkningen över utgifterna för prisreglering under återstoden av innevarande år är i så hög grad oviss. Jag anser mig därför kunna tillstyrka, att det förslagsanslag, som nu bör begäras av riksdagen å tilläggsstat för innevarande år, bestämmes till det i budgetförslaget beräknade beloppet av 90 miljoner kronor.

Med anledning av att jag den 14 januari 1918 vid framläggandet av förslag till beräkning av detta belopp uttalade, att något belopp därav borde avses jämväl till prisreglering å bränsle, vill jag framhålla, att medel för dylik prisreglering icke kunnat beredas inom ramen för den i statsverkspropositionen beräknade anslagssumman.

För att icke prisregleringsverksamheten skulle behöva vid årsskiftet 1918—1919 upphöra av brist på medel ansåg jag vid föredragning den 14 januari 1918 av de ärenden, som borde föranleda förslag i statsverkspropositionen, att ett förslagsanslag å 10 miljoner kronor borde tillsvidare beräknas. Detta belopp torde nu böra äskas av riksdagen.»

Utskottet.

Inseende nödvändigheten av statens reglerande ingripande i syfte att lindra den kriget åtföljande dyrtidens tryck anvisade riksdagen förlidet år ett förslagsanslag av 22,400,000 kronor att av Kungl. Maj:t användas för nedbringande av prisen å spannmål, kraftfoder, konstgödsel, salt fisk, ved, brännrot och potatis samt för bestridande av vissa kostnader för brödsädsregleringen och till oförutsedda utgifter i prisreglerande syfte. Av detta anslag har enligt departementschefens uppgift nu disponerats inalles i runt tal 33,900,000 kronor eller 11,500,000 kronor mer än anslaget belopp.

Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning, vilken grundar sig på en av folkhushållningskommissionen i skrivelse den 27 april 1918 framlagd beräkning över det till prisregleringar intill utgången av år 1918 erforderliga beloppet, såvitt angår förnödenheter, som tillhandahållas eller regleras genom kommissionens försorg, avser anvisande såsom förslagsanslag dels å tilläggsstat för år 1918 av 90 miljoner kronor, dels ock å extra stat för år 1919 av 10 miljoner kronor att av Kungl. Maj:t användas för vidtagande av åtgärder i prisreglerande syfte. Enligt verkställda beräkningar skulle härav för innevarande konsumtionsår till prisregleringar å vissa genom folkhushållningskommissionens försorg tillhandahållna varor — utöver av Kungl. Maj:t redan anvisade

medel jämte ett ytterligare begärt bidrag å 2,100,000 kronor till prisreglering å smör — ävensom till kostnader för det lokala livsmedelsarbetet m. m. erfordras inalles 56,500,000 kronor, därav 28 miljoner kronor för behovet av prisregleringsmedel för mjöl och 6 miljoner kronor för den lokala organisationen. Vad beträffar den del av nästa konsumtionsår, som faller inom budgetåret 1918 eller ungefär tiden september — december hava prisregleringsutgifterna beräknats till sammanlagt 35 miljoner kronor, därav 20 miljoner kronor avsetts för prisreglering å mjöl samt 15 miljoner kronor beräknats för prisreglering å andra viktiga förnödenheter såsom smör, salt fisk, utländsk brödsäd — därest sådan kan erhållas — gödselmedel m. m. ävensom till kostnader för den lokala organisationen.

Den under de första krigsåren så gott som oavbrutet fortgående stegringen av prisen på snart sagt alla livsförnödenheter har hitintills icke visat några tecken till avmattning. De i anledning härav alltjämt ökade svårigheterna med avseende å vår folkförsörjning, synas utskottet oförtydligt giva vid handen, att ett fortsättande av statens verksamhet i syfte att genom prisregleringar av nu ifrågavarande slag åstadkomma, att vissa av de viktigaste livsförnödenheterna tillhandahållas konsumtionen till någorlunda måttliga priser, nu i än högre grad är av behovet påkallat. Utskottet, som i stort sett icke funnit någon erinran böra göras mot de verkställda beräkningarna, vill emellertid i likhet med departementschefen uttala, att då väsentligt högre spannmålspris torde komma att såsom i Kungl. Maj:ts proposition angående minimipris förutsatts bliva gällande för nästa konsumtionsår det förr eller senare lära bli nödvändigt att vidtaga höjning av mjölpriset. Det torde härvid böra beaktas att, även om mjölpriset höjes i ungefärlig överensstämmelse med de högre minimipris som av riksdagen innevarande år beslutats, mjöl av vete och råg skulle enligt den i berörda proposition förebragta utredning i allt fall bliva vårt billigaste födoämne. Vidare har utskottet, som funnit de med brödsädens förmalning förenade lagrings- och andra kostnader anmärkningsvärt stora, ansett sig böra uttala önskvärdheten, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke en nedsättning däri eventuellt skulle kunna åstadkommas. De till icke mindre än 6 miljoner kronor beräknade kostnaderna för den lokala organisationen synas visserligen avsevärda, men torde dock detta belopp med hän-

syn till vikten av att till organisationen förvärva fullt kompetenta och lämpliga personer vara behövtigt.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må till åtgärder i prisreglerande syfte anvisa såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln

dels å tilläggsstat för år 1918 90,000,000 kronor,

dels ock å extra stat för år 1919 10,000,000 kronor.

Stockholm den 3 maj 1918.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herr greve Hamilton, Paulson, greve Axel Wachtmeister. Peisson. Nilsson i Tånga, Sjöblom, Johansson Sävström. Barthelson, friherre Silfverschiöld, Ingeström, Pettersson, Olsson och Anderson i Knapasjö.